

Besedilo

- Ko sporočamo tvorimo sporočilo – je besedno/nebesedno.
- Sporočilo je besedilo, če je:
 - o **Smiselno**; ima prepoznaven namen in temo.
 - o **Sovisno**; posamezni deli besedila so med seboj logično in slovnično povezani.
 - o **Zaokroženo**; tvorijo vsebinsko in oblikovno celoto (za razumevanje nič bistvenega ne manjka).

Vloge besedila	Besedilo vsebuje podatke o ...
Izrazna	... <u>okolščinah sporočanja</u> , predvsem o sporočevalcu. (spol, starost, izobrazba, stališča ... npr. zahvale, voščila, opravičila, tudi lirske pesmi.)
Vplivajska	... <u>sporočevalčevem namenu</u> . (Želi vplivati na vednost/ravnanje/mnenje/prepričanje.)
Predstavitvena	... <u>zunanji predmetnosti</u> .
Metajezikovna	... <u>danem besednem jeziku</u> . (Kadar kaj posebej pojasnjujemo, ugotavljamo razumljivost, npr. učenje tujega jezika.)
Govornostikovna	... <u>prenosniku</u> . (Ta je poudarjena v delih besedil, s katerimi zgolj navezujemo ali preverjamo stik z naslovnikom, vsebina pa nam ni pomembna).
Ilepota	Besedilo gradi na <u>zvočnosti, ritmu, harmoniji, lepoti jezika</u> .

Vrste besedil

Neumetnostno besedilo	Umetnostno besedilo
Govori o <u>resničnem svetu</u> (podatki so preverljivi)	Govori o <u>domišljijem svetu</u> (podatki največkrat niso preverljivi).
Ima <u>praktičen namen</u> .	Večinoma <u>nima praktičnega namena</u> .
<u>Ilepota</u> vloga besedila je <u>podrejena</u> drugim vlogam.	<u>Ilepota</u> vloga besedila je zelo <u>pomembna</u> .

- **Govorjeno besedilo:**
 - o Spontanost.
 - o Govorec se sproti odziva na naslovnika, se popravlja in dopolnjuje ...
 - o Napake, naglaševanje, glasnost, višina, barva glasu, nebesedni jezik
 - ...
- **Zapisano besedilo:**
 - o Je navadno v knjižnem jeziku.
- **Enogovorno besedilo:**
 - o Ne predvideva neposrednega odziva naslovnika.
- **Dvogovorno besedilo:**
 - o Tvorec naslovnika poziva k odzivu (**pobudno**) ali se odziva na prejšnje besedilo svojega naslovnika (**odzivno**).

- **Subjektivno besedilo:**
 - o Sporočevalec se razodeva.
 - o Izraža svoje mnenje, čustva; svoje osebnostno razmerje do ubeseditljenega ali do naslovnika.
- **Objektivno besedilo:**
 - o Sporočevalec podaja le stvarne in preverljive podatke o predmetnosti, brez osebnega razmerja do nje.
- **Zasebno besedilo:**
 - o Namenjeno določenemu posamezniku (ali določeni manjši skupini ljudi).
- **Javno besedilo:**
 - o Namenjeno za množico ljudi.
 - o V časopisih, revijah, knjigah, po radiu ali televiziji, predstavljena v javnih prostorih, vržena v poštne nabiralnike brez imena naslovnika.
- **Uradno besedilo:**
 - o Tvorjeno je v neenakomernem družbenem razmerju.
 - o Predpisani uradni začetki oz. zaključki.
- **Neuradno besedilo:**
 - o Sporočevalec ga jih piše/govori družbeno enakovrednemu naslovniku.
 - o Neuradni nagovori, pozdravi, tikanje ...
 - o V besedilu razodeva svoje mnenje, druge osebne lastnosti ...
- **Praktičnosporazumevalno besedilo:**
 - o Neuradno, zasebno. (doma, med znanci in prijatelji)
 - o Sporočamo vsakdanje teme, se močno razodevamo - subjektivna.
 - o Večinoma so govorjena; dvogovorna.
- **Uradovalno besedilo:**
 - o Uradno, zasebno. Namenjeno posamezniku, neenakovredno razmerje.
 - o Objektivna besedila. Lahko so zapisana/govorjena. Večinoma dvogovorna.
- **Publicistično besedilo:**
 - o Namenjeno široki javnosti.
 - o Novinarji. So zapisana, govorjena, ali pa oboje.
 - o Pomembni/zanimivi dogodki, v katerih niso bili udeleženi Sooblikujejo javno mnenje o družbenih zadevah.
 - o Večinoma subjektivna, navadno enogovorna.
- **Strokovno besedilo:**
 - o Namenjeno ožji - strokovni - javnosti.
 - o Tvorijo jih strokovnjaki določenega strokovnega področja, namenjena pa so le ljudem z istimi strokovnimi interesi.
 - o Tematika je vezana na določeno stroko.
 - o Opisovanje pojavov, povezanost, utemeljevanje ugotovitev.
 - o Objektivna besedila.
 - o Lahko so zapisana ali govorjena, večinoma enogovorna.

- Če so namenjena še ožjemu krogu znanstvenih raziskovalcev in teoretikom → **znanstvena**. Nova odkritja, spoznanja, izražanje je abstraktno, zapleteno.
- Kadar skušamo s strokovnimi vprašanji seznaniti nekoliko širši krog ljudi, ki jih to zanima, nimajo pa zadosti predznanja → **poljudnoznanstvena besedila**. Manj podatkov in strokovnega izrazja, več ponazarjanja.

Glede na namen, ki ga je imel sporočevalec pri tvorjenju besedila, ločimo:

- **Prikazovalna:** sporočevalec jih tvori, da bi še naslovnik izvedel tisto, kar že ve on. Novica, poročilo, obvestilo, predstavitev, izvid ...
- **Zagotavljalna:** sporočevalec jih tvori, da bi naslovnik verjel tisto, kar verjame on. Obljuba, grožnja, prisega, naročilnica, prijavnica, pogodba ...
- **Vrednostenjska:** sporočevalec jih tvori zato, da bi naslovnik sodil o čem tako, kot sodi on. Kritika, ocena, graja, pohvala, komentar ...
- **Čustvena:** sporočevalec jih tvori zato, da bi naslovnik doživljal stvarnost ali sebe tako, kot ju doživlja on. Nekrolog, ljubezensko pismo ...
- **Pozivna:** sporočevalec jih tvori zato, da bi naslovnik naredil tisto, kar želi sporočevalec. Prošnja, ukaz, zapoved, prepoved, nasvet, vabilo ...
- **Poizvedovalna:** sporočevalec jih tvori zato, da bi od naslovnika dobil določene podatke. Vprašanje, poizvednica, anketa ...
- **Povezovalna:** sporočevalec jih tvori zato, da bi z naslovnikom navezal ali ohranil osebni stik. Pozdrav, zahvala, opravičilo, voščilo, čestitka, sožalje ...
- **Izvršilna:** s tvorjenjem sporočevalec povzroči spremembe v družbeni stvarnosti. Oporoka, pooblastilo, izrek sodbe, odpoved ...

Slogovni postopki/načini razvijanja teme

- **Obveščevalna:** sporoča, da se nekaj dogaja/obstaja/se bo zgodilo ...
o Jedilni list, vozni red, urnik, ...
obveščanje
- **Opisovalna:** navedene lastnosti, sestava, delovanje ... **opisovanje**
- **Pripovedovalna:** predstavljeno to, kar se je zgodilo, ali kar je doživel sam.
pripovedovanje
- **Razlagalna:** sporoča o vzročnih in drugih razmerjih med pojavi/dogodki.
razlaganje
- **Utemeljevalna:** sporočevalec pojasnjuje/zagovarja/dokazuje svoje mnenje o čem.
o **Dvodelna:** iz sporočevalčevega mnenja/sodbe/trditve o čem in dokazovanja/zagovarjanja te trditve.
utemeljevanje